

Vabariigi Valitsuse määruse „Sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldaja, ulatus, tingimused ning läbiviimise kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase määrusega reguleeritakse sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldajat, ulatust, tingimusi ning läbiviimise korda. Eksamil hinnatakse vastutava isiku õigusteadmisi sõjarelvade ning laske- ja lahingumoonaga seotud nõuete valdkonnas. Eksami positiivsele hindele sooritamine on vastutava isikuna tegutsemise õiguslik eeldus. Eksam tuleb sooritada iga viie aasta järel. Eksamit korraldab Politsei- ja Piirivalveamet, kes moodustab selle ettevalmistamiseks puudutatud asutuste esindajatest koosneva komisjoni ja eksami läbiviimiseks eksamikomisjoni.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi õiguskasutus osakond koostöös Siseministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste ja Kaitseväega. Eelnõu normitehnilise kontrolli on teinud Kaitseministeeriumi õiguskasutus osakond nõunik Sander Põllumäe (sander.pollumae@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele vanemtoimetaja Helen Noormägi (helen.noormagi@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on koostatud Riigikogus 20. novembril 2024. aastal vastu võetud relvaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse¹ § 1 punktides 19–22 tehtavatest muudatustest lähtuvalt. Relvaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu nr 468 SE² teise lugemise käigus täiendati eelnõu punktidega 19–22, mis reguleerivad sõjarelva ja relvasüsteemi, sõjarelva käitlemise eest vastutavale isikule esitatavaid nõudeid, sealhulgas eksami sooritamise kohustust. Muudatuse kohta on antud järgmine selgitus: „Vastutava isiku tegevus ei eeldada kvalifikatsiooni (vt KutS § 3 p 5), vaid oluline on tagada, et enne tööülesannete täitmisele asumist ning perioodiliselt viie aasta järel hinnatakse vastutava isiku teadmisi sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemise õigusaktide tundmise ning, kui ettevõtja tegeleb sõjarelva laskemoona või lahingumoonaga käitlemisega, siis laskemoona ja lahingumoonaga käitlemisega seotud õigusaktidest. Tegemist on ühe teadmise hindamisega, mitte tervikliku kutsealal nõutava kutseoskuse tõendamise ehk kvalifikatsiooniga. Sellest tulenevalt on sädet muudetud tervikuna ja jäetud välja kvalifikatsiooni nõue, samuti loobutud varasemas ettepanekus sisaldunud pädevustunnistuse nõudest. Vastutava isiku õigusteadmisi sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemise õigusaktide tundmisel kontrollitakse eksami käigus.“ (vt eelnõu teise lugemise seletuskiri, muudatusettepanek nr 2)

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122024001>.

² <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6af5a052-2757-4a32-8048-7cc285580339/relvaseaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>.

Eelnõu ei ole seotud koalitsioonilepingu ega Vabariigi Valitsuse tegevuskavas sätestatud eesmärkidega.

Eelnõus ei muudeta kehtivat määrust.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb üheksast paragrahvist.

Eelnõu § 1.

Eelnõukohases määruses reguleeritakse sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldaja, ulatus, tingimused ning läbiviimise kord. Määrus on antud [relvaseaduse 1. jaanuaril 2025. aastal jõustunud redaktsiooni § 83²⁵ lõike 4¹](#) alusel, mille kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldaja, ulatuse, tingimused ning läbiviimise korra. Tegemist on kohustusliku volitusnormiga, mille kohaselt on Vabariigi Valitsus kohustatud määruse andma. Tegemist on *praeter legem* määrusega, sest seaduses ei ole kindlaks määratud eksami korraldajat, ulatust, sisu ega korraldust.

Volitusnormi kohaselt tuleb määruses reguleerida: 1) eksami ulatus, st milliste õigusteadmiste kohta eksam tuleb sooritada; 2) eksami korraldaja, st milline asutus vastutab eksami toimumise ja läbiviimise eest; 3) eksami tingimused, st kuidas sisuliselt toimub eksamineeritava õigusteadmiste hindamine, ning 4) eksami kord, st kuidas eksam menetluslikult läbi viiakse. Määrusega reguleeritakse eksami läbiviimine ulatuses, mis puudutab taotleja õigusi ja kohustusi. Eksami ettevalmistamise ja läbiviimisega seotud töökorralduslikud küsimused lahendatakse eksamikomisjoni koostatavate dokumentidega. Eksamiga seotud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust.

Eelnõu § 1 lõikes 1 kehtestatakse volitusnormi kohaselt määruse reguleerimisala (vt eespool). Riigikohus on korduvalt rõhutanud määruste reguleerimisala täpse määratlemise vajadust. „Volitusnormiga luuakse materiaalõiguslik alus isiku põhiõiguste riivamiseks. Seetõttu, tulenevalt seadusereservatsiooni nõudest, peab volitusnormi reguleerimisala olema täpselt määratletud ning sellest peab nähtuma haldustegevuse sisu, ulatus ja maht“ (RKHKo 13.11.2009, [3-3-1-63-09](#), p 14). Seega on määruse reguleerimisala sõnastamisel lähtutud volitusnormi sõnastusest.

Eelnõu § 1 lõikes 2 sätestatakse, et määrust kohaldatakse relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 4 sätestatud sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise hindamisel. Selle sättega kitsendatakse määruse isikulist ja sisulist kohaldamisala, määrates, et määrust kohaldatakse üksnes relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 4 nimetatud teadmiste hindamisel. See säte seob määruse sisuliselt seadusliku alusega ja takistab selle laiendamist isikutele, keda ei ole seaduses nimetatud. Rakendamisel tuleb kontrollida, kas taotleja puhul esineb just see õiguslik alus, millest eksami kohustus tuleneb.

Eelnõu § 1 lõikes 3 sätestatakse, et määrust ei kohaldata relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 5 sätestatud laskemoona või lahingumoonaga käitlemisega seotud kvalifikatsiooni hindamisel. Tegemist on selgelt sõnastatud negatiivse normiga, mis välistab topeltreguleerimise ja õigusselgusetuse.

Selle lõike kohaldamisel tuleb Politsei- ja Piirivalveametil veenduda, kas taotleja kuulub relvaseaduse § 83²⁵ lõike 5 reguleerimisalasse.

Lõhkematerjaliseaduse §-de 22 ja 23 kohaselt kasutatakse isiku pädevuse tõendamiseks kutsetunnistust või Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti antud pädevustunnistust. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet korraldab vajadusel ka eksami või hindab väljaõppe ja kogemuse põhjal pädevust ilma eksamita. Välisriigis omandatud pädevust tunnustab samuti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Pädevustunnistus kehtib kuni viis aastat ning seda saab pikendada, kui kompetentsus on säilinud ja on läbitud nõutav täiendusõpe. Tunnistus võib kehtetuks muutuda, kui isik ei tööta valdkonnas, rikub nõudeid või põhjustab tõsiseid rikkumisi. Teatud juhtudel kehtib taotlemise keeld ühe aasta jooksul.

Eelnõu § 2.

Eelnõu § 2 kohaselt on eksami ja sellega seotud haldusmenetluse korraldamine Politsei- ja Piirivalveameti pädevuses. See säte tagab, et eksami korraldamise eest vastutav pädev haldusorgan on selgelt kindlaks määratud. Politsei- ja Piirivalveamet teeb riiklikku järelevalvet relvaseaduse rakendamise üle ning seetõttu on ka vastutava isiku teadmiste kontroll Politsei- ja Piirivalveameti ülesanne.

Eelnõu § 3.

Eelnõu §-s 3 reguleeritakse eksamile lubamise tingimusi ja korda.

Eelnõu § 3 lõikes 1 sätestatakse, et eksamile lubatakse füüsiline isik, kes töötab või asub tööle sõjarelva ja relvasüsteemi käitleva ettevõtja ettevõttes või osutab võlaõigusliku lepingu alusel sõjarelva ja relvasüsteemi käitlevale ettevõtjale vastutava isiku ülesannetele vastavat teenust ning vastab relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 2 sätestatud tingimustele (edaspidi *eksamineeritav*). Sätte eesmärk on lubada eksamile ainult need isikud, kes on ka tegelikult seotud vastutava isiku rolliga. See tähendab, et eksamit ei saa sooritada iga soovija, vaid ainult need, kes on töö- või teenussuhtes või muus lepingulises suhtes sõjarelva või relvasüsteemi käitleva ettevõtjaga. Rakendamisel tuleb Politsei- ja Piirivalveametil hinnata töö- või teenussuhet või muud lepingulist suhet ja selle seotust vastutava isiku ülesannetega taotluse andmete alusel.

Eelnõu § 3 lõikes 2 sätestatakse, et eksamile lubamiseks esitab sõjarelva ja relvasüsteemi käitlev ettevõtja (edaspidi *taotleja*) kirjalikus vormis taotluse Politsei- ja Piirivalveametile. Menetluse kord on reguleeritud selliselt, et taotluse esitab sõjarelva ja relvasüsteemi käitlev ettevõtja, kellel on töö- või muu võlaõiguslik suhe vastutava isikuga. See tagab, et eksamile saadetakse üksnes need inimesed, kellega sõjarelva ja relvasüsteemi käitlev ettevõtja on sõlminud või kavatseb sõlmida töölepingu või võlaõigusliku lepingu vastutava isiku ülesannete täitmiseks. Isiku enda nõusolekut Politsei- ja Piirivalveamet eraldi ei küsi, vaid see nõusolek tuleneb temaga sõlmitud töö- või võlaõiguslikust lepingust. Isiku vastavust vastutava isiku nõuetele hindab ettevõtja väljaspool eksamile lubamise haldusmenetlust või tehakse seda tema majandustegevuse suhtes toimivas riikliku järelevalve meetme kohaldamise haldusmenetluses. Sättes on kehtestatud taotluse esitamise kohustus ning taotlusele esitatav vorminõue: taotlus tuleb esitada kirjalikus vormis. See tagab haldusmenetluse läbipaistvuse ja kontrollitavuse. Politsei- ja Piirivalveamet peab taotluse registreerima ja säilitama eksamiga seotud haldusmenetluse materjalides.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt tuleb vastutava isiku eksamile lubamiseks esitatavas taotluses esitada 1) haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 3 nimetatud andmed; 2) eksamineeritava nimi ja isikukood, ülesannete kirjeldus ning kontaktandmed; 3) riigilõivu tasumist tõendav dokument. Haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 kohaselt peab kirjalik taotlus sisaldama 1) esitaja nime; 2) taotluse selgelt sõnastatud sisu; 3) taotluse esitamise kuupäeva ja taotleja allkirja; 4) haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitatavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid; 5) muid õigusaktidega ettenähtud andmeid. Lisaks on vaja taotluses esitada eksamineeritava nimi ja isikukood, ülesannete kirjeldus ning kontaktandmed. Eksamineeritava isikukoodi on vaja selleks, et eksamile ilmunud isik oleks võimalik üheselt tuvastada ja väljastada eksami kohta tunnistus. Eksamineeritava ülesannete kirjeldust on vaja selleks, et hinnata, kas ülesanded vastavad vastutava isiku ülesannetele ja kas on alus isik eksamile lubada. Eksamineeritava kontaktandmed on eelkõige telefoninumber ja e-posti aadress, et eksamikomisjon saaks vajaduse korral eksamineeritavaga ühendust võtta, kui eksami korraldusega seoses midagi muutub. Samuti on kontaktandmeid vaja Politsei- ja Piirivalveametil, et edastada isikule teade eksamile lubamise ja selle aja või keeldumise kohta, samuti saata eksami positiivse läbimise korral tunnistus. Et kiirendada riigilõivu tasumise kontrollimist, on vaja esitada ka maksekorraldus või muu tõend riigilõivu tasumise kohta.

Eelnõu § 3 lõikes 4 sätestatakse, et Politsei- ja Piirivalveamet lahendab taotluse kümne tööpäeva jooksul ning teatab taotlejale ja eksamineeritavale eksami toimumise aja või toimetab kätte keeldumise. Eksamile lubamise kohta eraldi haldusakti välja ei anta, vaid eksamineeritavale ja taotlejale tehakse teatavaks eksami toimumise aeg. Kui eksamineeritav ei vasta eksamile lubamise tingimustele, siis otsustab Politsei- ja Piirivalveamet jätta taotluse rahuldamata. Haldusmenetluse seaduse § 43 lõike 2 kohaselt tuleb taotluse rahuldamata jätmise korral anda keeldumine, mis vastab haldusakti tunnustele. Haldusmenetluse seaduse § 62 lõike 5 kohaselt tehakse isikule, kelle taotlus haldusakti andmiseks jäetakse rahuldamata, kättetoimetamisega teatavaks haldusakti andmisest keeldumine. Määruses täpsustatakse, et peale taotleja tehakse keeldumine teatavaks ka eksamineeritavale.

Eelnõu § 4.

Eelnõu §-s 4 reguleeritakse eksami ulatust. Eksami ulatus määrab kindlaks, milliseid küsimusi eksami käigus hinnatakse. Eksam peab hõlmama teadmisi sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivatest õigusaktidest. Sätte rakendamisel peab komisjon koostama küsimused nii, et need hõlmaksid ainult sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivaid õigusakte, tagaksid adekvaatse ja ajakohase teadmiste hindamise ning küsimuste põhjal oleksid eksamineeritava teadmised hinnatavad.

Hinnatavas valdkonnas on Bloomi taksonoomia³ tasemeks teadmise tase. Seda tuleb eksami ettevalmistamisel arvestada ja eksamiküsimused ei või hinnata sellest kõrgemaid tasemeid (näiteks ei hinnata nende õigusaktide rakendamise oskust või õigusliku regulatsiooni mõistmise ja analüüsimise oskust).

Eelnõu § 5.

Eelnõu §-s 5 reguleeritakse eksami korraldamist. Eksami korraldamise all mõeldakse Politsei- ja Piirivalveameti komisjoni ja eksamikomisjoni moodustamist, eksami aegade määramist, eksamiga seotud haldusmenetluste läbiviimist ning haldusaktide andmist, samuti tõendite väljastamist.

---

³ https://et.wikipedia.org/wiki/Bloomi_taksonoomia.

Eelnõu § 5 lõike 1 kohaselt moodustatakse eksami ettevalmistamiseks Politsei- ja Piirivalveametis komisjon. Komisjon vastutab eksami sisulise ettevalmistamise jaksamiga seotud vaidluste lahendamise eest.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt kuuluvad komisjoni vähemalt järgmiste asutuste esindajad: 1) Politsei- ja Piirivalveamet; 2) Kaitseväge; 3) Kaitsepolitseiamet. Komisjoni kuuluvad kõigiksamiga seotud ametkondade esindajad. Nii on võimalik kõigi puudutatud ametkondade huvidega arvestada ja eksamitöös kontrollitakse vajalikke teadmisi kõigi puudutatud ametkondade seisukohast. Eksamikomisjoni moodustamine on Politsei- ja Piirivalveameti kui eksami korraldaja ülesanne. Määruses on antud juhtnöörid, millest lähtudes Politsei- ja Piirivalveamet eksamikomisjoni moodustab. Sealjuures on Politsei- ja Piirivalveametil ulatuslik kaalutlusruum.

Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt koostab komisjon eksamiülesanded ja -vastused ning hindamisjuhendi. Komisjon vaatab igal aastal eksamiülesanded ja -vastused ning hindamisjuhendi üle. Komisjon on Politsei- ja Piirivalveameti tööorgan, kelle ülesanne on eksami sisuline ettevalmistamine ja hindamisega seotud vaidluste ametisisene lahendamine. Komisjon ei ole haldusorgan ja ta ei võta iseseisvalt vastu ühtegi haldusakti, vaid tema tegevus on Politsei- ja Piirivalveameti sisene tegevus, mille tulemusena annab haldusakti Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor või tema volitatud isik.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt avaldatakse komisjoni koosseis, eksami hindamisjuhend ja muudksamiga seotud dokumendid Politsei- ja Piirivalveameti veebilehel. Dokumentide avaldamine veebilehel vähendab vajadust teha neid taotlejatele ja eksamineeritavatele eraldi teatavaks ning võimaldab neid ka jooksvalt ajakohastada. Vajaduse korral saab edastada taotlejale, eksamineeritavale või muule isikule, kes soovib dokumentidega tutvuda, viite veebilehele, kus dokumendid on avaldatud. Eksamikomisjoni koosseisu avaldamine tagab läbipaistvuse, et avalikkusele oleks teada, kes on need isikud, kes eksamiküsimused ja hindamismetoodika on koostanud. See tagab ka eksami kvaliteedi, et komisjoni määrataks üksnes oma valdkonnas tunnustatud asjatundjad. Eksami hindamismetoodika avaldamine on oluline selleks, et kontrollida eksamitööde õiget hindamist. Arvestades, et eelnõukohase määruse § 6 lõigetes 3–5 on määratud kindlaks eksamitöö ja selle hindamise olulised kriteeriumid, siis saab eksamikomisjon vajaduse korral neid kriteeriumeid üksnes täpsustada (nt kuidas hinnatakse mitme valikvastusega töö puhul osaliselt õigeid vastuseid vms). Eksamit puudutavad muud dokumendid võivad olla kordamisküsimused, näidisülesanded või -testid, õppematerjalid jms, mis toetavad eksamiks valmistumist ja selle edukat läbimist. Nende koostamise otsustab komisjon kaalutlusõiguse alusel.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt määrab Politsei- ja Piirivalveamet kindlaks eksami toimumise ajad. Eksami toimumise ajad tehakse teatavaksksamile lubatud eksamineeritavale ja taotlejale. Eksami toimumise ajad määrab Politsei- ja Piirivalveamet kindlaks kaalutlusõiguse alusel, arvestades eksamineeritavate hulka ning töökorraldusest tulenevaid võimalusi. Praktikas on võimalik korraldada eksamit isegi igal nädalal koos relvalo eksamiga või näha ette muu eksami toimumise ajavahemik. Eksamile lubatud eksamineeritavale ja taotlejale saadetakse eksami ajakava, et nad saaksid eksamil osalemist planeerida. Määruses ei reguleerita konkreetseleksamile registreerimist ega muid töökorralduslikke üksikasju.

Eelnõu § 5 lõike 6 kohaselt korraldab eksamit, tagab tehnilise toe ja korraldabksamiga seotud asjaajamist Politsei- ja Piirivalveamet või prefektuur. Politsei- ja Piirivalveamet või prefekt võib määrata teenistujad, kes osalevad eksami läbiviimisel asjaajamise, tehnilise toe, taotlejate järelevalve ja muudes toetavates küsimustes (edaspidi *eksamikomisjon*). Eksamikomisjoni koosseisu kuuluvad esimees ja vähemalt kolm liiget. Erinevalt eksami sisulisest

ettevalmistamisest ja eksamiküsimuste ettevalmistamisest on eksami läbiviimine Politsei- ja Piirivalveameti või prefektuuri selline ülesanne, mis ei eelda asutustevahelist koostööd ega eriteadmisi sõjarelvade ja relvasüsteemide õigusliku reguleerimise valdkonnas. Selleks määrab Politsei- ja Piirivalveamet kindlaks teenistujad, kelle ülesanne on valmistada ette eksamiruumid, kontrollida eksamineeritavaid eksami ajal ning kontrollida eksamineeritavate antud vastuste vastavust komisjoni väljatöötatud vastuste maatriksile.

Eelnõu § 6.

Eelnõu §-ga 6 reguleeritakse eksami läbiviimist ja eksamineeritava teadmiste hindamist. Täpsema hindamissüsteemi määrab kindlaks Politsei- ja Piirivalveameti moodustatav komisjon.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt on eksam kirjalik test. Eksamineeritava põhjendatud taotlusel võib eksamikomisjoni esimehe otsusel võtta eksami vastu suuliselt. Eksami vastuvõtmisel osalevad komisjoni esimees ja vähemalt kaks komisjoni liiget. Eksamikomisjon võtab eksami vastu selleks kohandatud ruumis. Sõjarelvade ja relvasüsteemide käitleva ettevõtja vastutava isiku eksam korraldatakse sarnaselt relvaeksamiga. See võimaldab neid eksameid vajaduse korral läbi viia samal ajal ja kasutada politsei ressursi tõhusalt. Seetõttu on määruse tasemel määratud kindlaks, et eksam on kirjalik test, mille vastuvõtmisel osalevad vähemalt eksamikomisjoni esimees ja kaks liiget. Mõnel juhul võib olla vaja eksam vastu võtta suuliselt või muus vormis, kui isiku vigastuse vms mõjuvate asjaolude tõttu ei ole võimalik eksamit vastu võtta kirjaliku testi vormis.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt võib eksamil kasutada eksamikomisjoni määratud või lubatud seadmeid ja abimaterjale. Eelkõige puudutab see arvuti või paberi kasutamist, Riigi Teataja või teiste veebilehtede kasutamist jms. Eksamikomisjon võib jõuda järeldusele, et eksamil ei või kasutada muid abivahendeid peale paberi ja pliiatsi, kui eeldatakse, et eksamineeritav peab oskama vastata küsimustele peast. Eksamikomisjon lähtub otsuse tegemisel Politsei- ja Piirivalveameti moodustatud komisjoni määratud hindamissüsteemist, st kui küsimused on koostatud lähtuvalt sellest, et osaleja saab kasutada relvaseaduse teksti, siis otsustab eksamikomisjon, kas eksamineeritavatele antakse väljatrükk, võimaldatakse kasutada arvutisse salvestatud faili või kasutada veebi kaudu Riigi Teatajat. Kui hindamissüsteemi kohaselt on aga ette nähtud, et testi küsimustele vastatakse peast, siis tagab eksamikomisjon, et isikul ei ole võimalik kasutada muid asju peale paberi ja pliiatsi.

Eelnõu § 6 lõike 3 kohaselt on testis kümme kuni kakskümmend valikvastustega küsimust. Eksami sooritamiseks on aega 30–60 minutit. Eelnõus kavandatakse eksam valikvastustega küsimustega testi vormis teooriaeksamina. Määruses on antud küsimuste hulga vahemik ja ajavahemik, mille jooksul tuleb eksam sooritada. Konkreetse küsimuste hulga ja eksami täpse ajalise kestuse määrab Politsei- ja Piirivalveameti moodustatav komisjon eksami hindamisjuhendis. Test peaks andma piisava ülevaate, kas isikul on vastutava isikuna töötamiseks vajalikud teadmised sõjarelvade ja relvasüsteemide käitlemist reguleerivatest õigusaktidest.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt loetakse eksam sooritatuks, kui eksamineeritav on vastanud õigesti vähemalt 80 protsendile küsimustest. Ettenähtud aja jooksul vastamata jäänud küsimused loetakse valesti vastatuks. Eksami hindamine kavandatakse sisendipõhisena selliselt, et eksam on sooritatud, kui eksamiks ettenähtud aja jooksul on õigesti vastatud 80 protsendile küsimustest. Olenevalt eksami hindamisjuhendist võib see tähendada, et osaliselt valesti vastatud küsimuste eest saab samuti punkte (nt kui mitme õige vastuse korral on enamik variante õigesti vastatud, siis võib ka selle vastuse eest punkte saada). Politsei- ja

Piirivalveameti moodustatud komisjon määrab täpselt kindlaks, kuidas eksamiküsimusi hinnatakse ja kui palju punkte iga osaliselt või täielikult õigesti vastatud küsimuse eest on võimalik saada või kas osaliselt õigesti vastatud küsimused loetakse õigeks või valeks.

Eelnõu § 6 lõikes 5 sätestatakse, et kui eksamineeritaval ei ole kaasas isikut tõendavat dokumenti, ta on ilmselgelt joobes või esineb muu mõjuv põhjus, mis takistab eksamineeritavaksamile lubamist, siis ei lubata eksamineeritavatksamile. Kui eksamineeritav ei pea kinni eksamikorrast, võib eksamikomisjon keelata eksamineeritaval eksami jätkamise ningksam loetakse mitte sooritatuks (edaspidi *eksamilt kõrvaldamine*). Eksamilt kõrvaldamine on formaalne otsus, mille kohaselt ei võimaldata eksamineeritaval sellel päevalksamitööd kirjutada. Eksamineeritava teadmisi seetõttu eksamilt kõrvaldamise korral ei hinnata.

Eelnõu § 6 lõikes 6 sätestatakse, et kui eksamineeritavat ei lubatudksamile, eksamineeritav kõrvaldati eksamilt või ta ei sooritanudksamit positiivsele tulemusele (edaspidi *eksami mittesooritamine*), võib ta taotleda korduseksamile lubamist. Korduseksami toimumise aja määrab eksamikomisjoni esimees. Korduseksam ei või toimuda varem kui viis tööpäeva pärastksami mittesooritamist.

Eelnõu § 6 lõike 7 kohaselt teatatakseksamitulemusest eksamineeritavale suuliselt kohe pärast vastuste kontrollimist ja see fikseeritakseksamiprotokollis. Eksami mittesooritamine vormistatakse vajaduse korral kirjalikult ning see tehakse eksamineeritavale teatavaks haldusmenetluse seaduses sätestatud korras.

Eelnõu § 6 lõikes 8 sätestatakse, et kui eksamineeritaval on vastuväiteid eksamiküsimuste või -vastuste või hindamisjuhendi kohta, siis võib ta esitada kaebuse Politsei- ja Piirivalveameti moodustatud komisjonile. Komisjon vaatab eksamiküsimused ja -vastused või hindamisjuhendi kaebuse alusel läbi. Komisjon vaatab läbi ka kaebuse esitanud eksamineeritavaksamitöö osas, mis puudutab kaebuses vaidlustatud eksamiküsimusi ja -vastuseid või hindamisjuhendit. Tegemist on asutusesisese kaebekorraga, mis puudutab üksnes eksamiküsimusi ja -vastuseid või hindamisjuhendit. See võimaldab lahendada vaidlusi, kui eksamiküsimuse sõnastus on ebaselge, vastusevariandid on vaieldavad või hindamisjuhendis on vale vastusevariant märgitud õigeks. Teisisõnu kõikksamitöö sisu puudutavad küsimused, mida eksamikomisjon ei saa lahendada ja mida Politsei- ja Piirivalveameti moodustatud komisjon peab sisuliselt analüüsima, enne kuiksamitulemus kinnitatakse.

Eelnõu § 6 lõike 9 kohaselt koostab eksamikomisjonksamil osalenud eksamineeritavate kohtaksamiprotokolli. Eksamiprotokolli märgitakse eksamineeritava osalemineksamil, eksamineeritava kõrvaldamineksamilt jaksamitulemus, samuti põhjendused ulatuses, mis võimaldavad hindamisotsust kontrollida.

Eelnõu § 7.

Haldusakt, mis reguleerib eksamineeritava õigusi, onksamiprotokollis määratud hindamistulemus. Kui taotleja või eksamineeritav leiab, etksami läbiviimise käigus võiksamiprotokollis määratud hindamisotsusega rikutakse tema õigusi, siis võib ta esitada vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud tingimustel ja korras. Vaie esitatakse ja lahendatakse haldusmenetluse seaduses sätestatud korras ning käesolev säte üksnes viitab sellele korrale. Säte on vajalik, et seostadaksami läbiviimine ja hindamine õigesti haldusmenetluse seaduse üldise regulatsiooniga, kuid ei loo erandit üldisest vaide esitamise korrast.

Eelnõu § 8.

Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt väljastab Politsei- ja Piirivalveametksamiprotokolli alusel eksami positiivsele tulemusele sooritanud eksamineeritavale tõendi. Politsei- ja Piirivalveamet väljastab tõendi üksnes eksami positiivsele tulemusele sooritanud eksamineeritavale. Tõend ei ole haldusakt, vaid haldusdokument, mis tõendab haldusakti andmist. Haldusakt, mis isiku õigusi reguleerib, onksamiprotokolli kantud eksamitulemus.

Eelnõu § 8 lõike 2 kohaselt peavad tõendil olema eksamineeritava nimi ja isikukood, eksamitulemus, eksami sooritamise kuupäev ja eksamikomisjoni esimehe allkiri.

Eelnõu § 8 lõike 3 kohaselt saadetakse tõend e-posti teel eksamineeritavale ja taotlejale. Üldjuhul tehakse eksamineeritavale eksamitulemus teatavaks kohe pärast eksamitöö kontrollimist. Eksamiprotokolli koostamine ja tõendi vormistamine võtavad mõned päevad aega. Seetõttu on lihtsam saata eksamineeritavale ja taotlejale tõend e-posti teel.

Eelnõu § 9.

Eelnõu § 9 reguleeritakse määruse rakendamist. Politsei- ja Piirivalveamet korraldab esimese eksami hiljemalt kuue kuu jooksul alates eelnõukohase määruse jõustumisest. Suhteliselt pikk rakendamise aeg võimaldab Politsei- ja Piirivalveametil valmistada ette eksamiküsimused ja – vastused ning hindamisjuhendi ning eksamiks ettevalmistamiseks muud abimaterjalid, nt kordamisküsimused või –ülesanded jms. Samuti on pikem jõustumise aeg vajalik selleks, et vastutavad isikud saaksid eksamiks valmistuda.

Eelnõukohase määruse jõustumise ajal sõjarelvade ja relvasüsteemi käitleva ettevõtja ettevõttes töötav või võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutav vastutav isik peab saama mõistliku aja eksamiks valmistumiseks enda põhitöö kõrvalt. Selleks on määruse eelnõus nähtud ette, et hetkel töötav vastutav isik peab sooritama eksami ühe aasta jooksul eelnõukohase määruse jõustumisest. Kui vastutav isik ei saanud mõjuval põhjusel käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud tähtaja jooksul eksamit sooritada, siis võib Politsei- ja Piirivalveamet eksami sooritamise tähtaega pikendada. Selle tähtaja jooksul ei loeta vastutavat isikut, kes ei ole eksamit sooritanud, nõuetele mitte-vastavaks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

4.1. Ühtne ja siduv eksamikord sõjarelvade käitlemise eest vastutavatele isikutele

Kirjeldus. Määrusega kehtestatakse selge kord, mille alusel hinnatakse isikute teadmisi ja pädevust seoses sõjarelvade ja relvasüsteemide regulatsiooniga. See muudab senise praktika ühtlasemaks ja tagab, et kõik vastutavad isikud läbivad standardiseeritud teadmiste kontrolli.

Mõju sisu. Kavandatud muudatus loob õiguselge ja ühtlustatud aluse teadmiste hindamiseks ning välistab senise ebaühtlase tõlgenduse või praktika. Kõik isikud peavad läbima standardiseeritud teadmiste kontrolli, mis vähendab halduslikku meelevaldsust ning parandab siseturvalisust.

Sihtrühm. Vastutavad isikud (nt ettevõtjate töötajad, kes käitlevad relvasüsteeme või laskemoona).

Mõju olulisus. Mõju ei ole oluline, kuna ei pane lisateadmiste omandamise kohustust, vaid enne tööle asumist üksnes kontrollitakse nende teadmiste omandamist, mis tööülesannete täitmiseks peavad olema olemas.

Järeldus. Muudatus tagab riikliku julgeoleku ja avaliku korra huvides nõuetekohase teadmiste kontrolli ning ettevõtjate tegevuse õiguspärasuse isikuid kõige vähem koormaval tõhusal viisil.

4.2. Politsei- ja Piirivalveameti kui eksami korraldaja täpsustamine

Kirjeldus. Määruses sätestatakse sõnaselgelt, et eksamit korraldab ja eksamiga seotud haldusmenetluse viib läbi Politsei- ja Piirivalveamet. See loob õigusliku aluse ametile eksamite tehniliseks ja sisuliseks korraldamiseks, komisjoni ja eksamikomisjoni moodustamiseks, samuti tunnistuste väljastamiseks.

Mõju sisu. Politsei- ja Piirivalveameti määramine keskseks korraldavaks asutuseks välistab vastutuse killustatuse, tagab haldusmenetluse läbipaistvuse ja loob selge institutsionaalse raamistiku.

Sihtrühm. Politsei- ja Piirivalveamet (rakendaja).

Mõju olulisus. Olulisus on keskmine, kuid mõju halduspraktikale on positiivne. Riskiks võib olla täiendav töökoormus Politsei- ja Piirivalveametile, ent see on maandatav organisatsioonisisese ressurside planeerimisega.

Järeldus. Muutusega määratakse selgelt vastutav haldusorgan, kelle pädevuses on lahendada kõiki eksami korraldamisega seotud küsimusi.

4.3. Eksamiprotsessi läbipaistvus ja isiku õiguste tagamine

Kirjeldus. Määrus toob kaasa selged nõuded eksami ülesehitusele, hindamiskriteeriumide avaldamisele ja dokumenteerimisele. Samuti sätestatakse selles eksamile pääsemise, eksami mittesooritamise, eksamilt kõrvaldamise ja tunnistuse väljastamise tingimused. Selline regulatsioon suurendab läbipaistvust, kaitseb taotleja õigusi ja võimaldab vajaduse korral eksamitulemusi vaidlustada.

Mõju sisu. Eksamite korraldus muutub selgemaks, arusaadavamaks ja vaidlustatavaks. Sihtrühma õigusi tugevdavad sätestatud eksamiteade, dokumenteerimine ja põhjendatud otsused. See tagab õiguspärase ootuse ja haldusmenetluse õiguskaitse tagatised.

Sihtrühm. Eksamil osalevad isikud.

Mõju olulisus. Mõju eksamil osalevate isikute õigustele on keskmine. Eksamil osalev isik saab ette näha, kuidas teda hinnatakse ja kuidas hinne kujuneb. Sellest lähtuvalt oskab ta paremini eksamiks valmistuda ning mõistab paremini hinnangut oma sooritusele.

Järeldus. Muudatus tugevdab õigusselgust, läbipaistvust ja usaldust eksami läbiviimise ja hindamise suhtes.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine eeldab järgmisi tegevusi:

- eksamikorralduse süsteemi loomine ja juurutamine Politsei- ja Piirivalveametis, sealhulgas eksamite planeerimine, komisjoni ja eksamikomisjoni moodustamine ja menetlustoimingute tegemine;
- eksami hindamismetoodika, eksamikorra ja vajalike dokumentide (vormid, teated, protokollid) koostamine, mida teeb Politsei- ja Piirivalveamet koostöös Siseministeeriumiga;
- eksami korralduslike toimingute tegemine vähemalt kaks korda aastas, sealhulgas logistika, eksamiruumi tagamine ja järelevalve;
- eksamitulemuste haldamine, dokumenteerimine ja tunnistuste väljastamine;
- infovahetuse ja juhendmaterjalide koostamine sihtrühmale (nt kodulehe info, korduma kippuvad küsimused, taotluse juhend).

Määruse rakendamine toob Politsei- ja Piirivalveametile kaasa töökoormuse kasvu, mis avaldub selles, et eksamite ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks kulub rohkem tööaega ja on vaja rohkem personali.

Määruse rakendamisel kaasnev tulu on eksamitunnistuse andmise, kehtivuse pikendamise ja duplikaadi väljastamise eest makstav riigilõiv. Määruse rakendamisega kaasnev kulu on eelkõige eksami korraldamise ja läbiviimisega seotud personalikulu, mis kaetakse eelduslikult riigilõivu laekumisest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Haldusmenetluse seaduse § 93 lõike 2 kohaselt hakkab määrus kehtima (jõustub) kolmandal päeval pärast kehtivas korras avaldamist, kui seaduses või määruses endas ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Siseministeeriumile ja Rahandusministeeriumile. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Kaitsevägele, Kaitsepolitseiametile ning Politsei- ja Piirivalveametile.